

УДК 343

T. Savenkova

**THE ORIGINS, HISTORY OF CRIMINAL
RESPONSIBILITY FOR HIDING
OR MISREPRESENTATION OF RECORDS
ABOUT ECOLOGICAL STATE OR THE INCIDENCE
OF A DISEASE AND THE CURRENT STATE
OF THE PROBLEM**

Т.Г. Савенкова

*здобувач кафедри кримінального права,
кримінології та кримінального процесуального права
ВНЗ «Національна академія управління»*

**ВИТОКИ, ІСТОРІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРИХОВУВАННЯ
АБО ПЕРЕКРУЧЕННЯ ВІДОМОСТЕЙ ПРО
ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН АБО ЗАХВОРЮВАНІСТЬ
НАСЕЛЕННЯ І СУЧАСНИЙ СТАН ПРОБЛЕМИ**

Постановка проблеми. Початок кримінально-правової охорони відносин, що забезпечують умови з доведення до адресатів відомостей про екологічний стан або захворюваність населення та історії кримінальної відповідальності за злочин, передбачений ст. 238 КК України, має важливе значення для теорії кримінального права й практики застосування чинного законодавства стосовно цієї сфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З'ясуванням проблеми витоків та історії змін законодавства стосовно кримінально-правової охорони відносин, що забезпечують умови з належного доведення до адресатів відомостей про екологічний стан або захворюваність населення та історії кримінальної відповідальності за злочин, передбачений ст. 238 КК України, займалися такі вчені, як С.Б. Гавриш, В.К. Матвійчук, В.О. Навроцький, І.В. Самощенко, В.С. Плугатир, О.В. Кришевич та ін. Проте цей напрям не стосувався витоків та історії кримінальної відповідальності за приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення.

Мета статті полягає в з'ясуванні витоків і генези кримінально-правової охорони відносин, що забезпечують умови з доведення до адресатів відомостей про екологічний стан або захворюваність населення та історії кримінальної відповідальності за злочин, передбачений ст. 238 КК України, і сучасний стан проблеми.

Основні результати дослідження. Перед тим, як розпочати дослідження означеної проблеми, звернемося до понять, що використовуються в назві статті. Це необхідно для того, щоб з'ясувати терміни, які є у назві статті, та з метою уникнення розбіжностей, які існують у різних довідниках. Такими термінами є «витоки», «генеза» та «сучасний стан проблеми». Їх тлумачення можна знайти в «Словаре русского языка» С.І. Ожегова. Скажімо, таке поняття як «витоки» означає початок, першоджерело чого-небудь [1, с. 209]. Великий тлумачний словник сучасної української мови тлумачить термін «початок», як: «... Перший момент (перші моменти) вияву якої-небудь дії, явища, процесу; прот. кінець. 3. Те, з чого починається твір, фільм, спектакль, і т. ін. 4. ...Зародок, першоджерело чого-небудь ... 5. Основа, першоелемент чого-небудь» [2, с. 1096]. Цей же словник термін «першоджерело» трактує, як «... 1. Те, що дає початок чому-небудь, є основою чогось ...» [2, с. 940]. Українсько-російський словник термін «початок» роз'яснює так: «... начало; лит. зачин... первопричина зарождения, исток ... в самом начале ... первоначально ...» [3, с. 617]. Російсько-український словник термін «исток» роз'яснює таким чином: «1. (действие) витік, - току; вихід, - ходу; ср. истекать; 2. «начало реки, ручья» початок, - тку, витік ... 3. Перек. джерело, початок; у – ков цивилизації; ~ коло (біля) джерел (початків) цивілізації; ~ ки первобытной культуры». [4, с. 516].

Отже, таке поняття, як «витоки», означає початок, першоджерело, перший момент вияву якої-небудь дії, явища тощо. Таким чином, обсяг дослідження буде охоплювати початок кримінально-правової охорони відносин, що забезпечують умови з належного доведення до адресатів відомостей про екологічний стан або захворюваність населення, історії кримінальної відповідальності за злочин, передбачений ст. 238 КК України, та сучасний стан проблеми.

Термін «сучасний стан проблеми» важливо з'ясувати шляхом розкриття трьох слів: «сучасний», «стан» і «проблема» [2, с. 45]. «Сучасний» означає «теперішній», який відноситься до сьогодні [2, с. 45]. Натомість «стан» – становище, в якому що-небудь або хто-небудь знаходиться [1, с. 613; 2, с. 45], а «проблема» вказує на складність питання, завдання, що потребує вирішення, дослідження [1, с. 491; 2, с. 45]. Витоки кримінальної відповідальності за приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення, на думку В.К. Матвійчука, можна з'ясувати тільки в аспекті взаємовідношення людина (суспільство) – природа [5, с. 45].

Ми схиляємося до періодизації, запропонованої істориками та юристами, яка передбачає існування шести (загальнолюдських), різних за часом періодів і силою впливу людей на природу, а для нашої країни – восьми [5, с. 45; 6, с. 1-736; 7, с. 112]. Разом з тим, слід погодитися, що питання про періодизацію розвитку кримінального законодавства, права і кримінально-правової охорони навколишнього природного середовища (у нашому випадку кримінально-правової охорони відносин, що забезпечують умови з належного доведення до адресатів відомостей про екологічний стан або захворюваність населення) не має фундаментальних розробок [5, с. 47]. Це зумовлено тим, що: 1) ці питання розглядали відособлено від історичного розвитку суспільства; 2) Україна

йшла найскладнішими історичними кроками до самостійності, суверенітету, державності, а отже, й до регулювання та охорони відносин, які досліджуються [5, с. 47]. Як слушно зазначав В.К. Грищук, маючи на увазі історію української кримінальної правової науки (як зазначалося вище, і кримінально-правової охорони відносин, що забезпечують умови із належного доведення до адресатів відомостей про екологічний стан або захворюваність населення – Т.С.), ці проблеми залишаються зовсім невивченими [8, с. 8].

Спираючись на викладене, спробуємо проаналізувати кримінально-правову охорону відносин, що забезпечують умови з належного доведення до адресатів відомостей про екологічний стан або захворюваність населення та історію кримінальної відповідальності за злочин, передбачений ст. 238 КК України, на теренах нашої держави.

На підставі дослідження різних історичних і правових джерел можна констатувати, що в IX–X ст. на Русі існувала система норм усного звичаєвого права (це другий період). Частина цих норм пізніше не була зафіксована у збірниках і літописах, які були складені в XI–XII ст., тому й не дійшла до нас.

Третій період охоплював час, коли Українська держава була під управлінням князів (X–XIV ст.). Як відомо, до нас не дійшло не тільки будь-якого писаного закону, але навіть і згадки про будь-який писаний закон до X ст. [9, с. 7; 10; с. 37; 11, с. 17], тому необхідно зосередитися на пошуку витоків кримінально-правової охорони відносин, що забезпечують умови з належного доведення до адресатів відомостей про екологічний стан або захворюваність населення на теренах нашої держави з XI століття. Як свідчить аналіз різних джерел, у тому числі й нормативних, щодо відомостей про кримінально-правову охорону відносин, що забезпечують умови з належного (згідно із законодавством) доведення до адресатів відомостей про екологічний стан або захворюваність населення, не існувало [9, с. 10–11; 12, 4]. Проте слід погодитися з важливими для теорії кримінального права та правової охорони навколишнього природного середовища висновками В.К. Матвійчука, що в цей період охорона розвивалася у таких напрямках: 1) перший напрямок характеризувався охороною деяких (окремих) об'єктів природи (наприклад, бобрів чи місць їх мешкання) тощо, які перебували у власності; 2) для другого напряму характерне закладання основ державної (у межах окремих князівств) кримінально-правової охорони деяких природних об'єктів [5, с. 57–58]. Це дає нам підстави стверджувати, що задекларована у цій статті проблема не могла мати підґрунтя для існування такої кримінально-правової охорони.

Четвертий період (XIV ст. і до поч. XVIII ст.) в історії має назву «Козацька ера». Необхідно акцентувати увагу на тому, що названий період характеризувався застоєм до XIV ст., пов'язаним з татаро-монгольським ігом [5, с. 58].

Важливо погодитися з тим, що для усвідомлення кримінально-правової охорони навколишнього природного середовища (а в нашому випадку кримінально-правової охорони відносин, що забезпечують умови з належного доведення до адресатів відомостей про екологічний стан або захворюваність населення), необхідно з'ясувати, які джерела права діяли в той час [5, с. 58]. Це

можливо зробити за допомогою методу виключення частин з цілої сукупності, до якої ця частина входить, спираючись на законодавчі та інші історичні джерела того часу. Це необхідно для того, щоб з'ясувати, які нормативні акти не діяли на території нашої держави. До таких нормативних актів слід віднести: Судебник 1497 р. [13, с. 1–520]; Судебник 1550 р. [13, с. 1–520]; Акти місцевого управління «Стоглав» [13, с. 1–520]; Акти Земських соборів [14, с. 1–529]; Законодавство про правовий статус населення; Законодавство про державний лад [15, с. 1–313]. Інші законодавчі акти, хоча і діяли, наприклад, Артикул військовий (законодавство періоду розвитку абсолютизму) [15, с. 314–390], але норми, що стосувалися екологічного законодавства, були нечисленними (ті, які стосуються нашого дослідження, в той час не існували) [5, с. 58–59].

Проведений нами аналіз джерел права, що діяли на теренах України, свідчить, що сила та їх значення змінювались. Виходячи з цього, необхідно погодитися з думкою А.П. Ткача, що їх краще класифікувати за походженням:

1) звичаєве право; 2) польсько-литовське законодавство; 3) законодавчі акти автономної влади України; 4) царське законодавство і судова практика; 5) нормативні акти церковного права; 6) джерела права Східної Галичини, Північної Буковини і Закарпаття [17, с. 1–170].

Не викликає сумніву, що лише деякі з них стосувалися кримінально-правової охорони навколишнього середовища. Для цього часу характерна відсутність витоків кримінально-правової охорони відносин, що забезпечують умови з належного доведення до адресатів відомостей про екологічний стан або захворюваність населення.

П'ятий період (XVIII ст. – поч. XIX ст.) отримав назву «Під імператорською владою». З кінця XVIII ст. Україна стала звичайною провінцією Російської царської імперії, як про це свідчать дослідження вчених Росії (Василя Зуєва, Михайла Погодіна), іноземних вчених (Маль-Брюна, Губерта Вотрена та ін.) [18, с. 178–221]. До цього періоду також не належать і витoki кримінально-правової охорони відносин, що забезпечують умови з належного доведення до адресатів відомостей про екологічний стан або захворюваність населення

Шостий період охоплював кінець XIX ст. – поч. XX ст. Для цього періоду характерна розробка цілої низки законів, які містили склади злочинів, що стосувалися навколишнього природного середовища. Так, у Кримінальному Уложенні 1903 р., який так і не набрав законної сили, були закладені першоснови (витoki) багатьох норм, які стосувалися кримінальної відповідальності за злочини проти навколишнього природного середовища [19, с. 1–598]. Проте склад злочину, що передбачає відповідальність за приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення, був не визначений.

Сьомий період (охоплює початок XX ст. – 1991 р.) має назву «Україна в радянський період». У цей період був прийнятий перший радянський кримінальний кодекс – КК РСФСР 1922 р. [20, с. 3–40], який в регламентації злочинів проти навколишнього природного середовища був кроком назад, в тому числі і за охопленням відносин, що ним охоронялися. Таке ж становище харак-

терне для українського законодавця. Так, ВУЦИК 23 серпня 1922 року затвердив Кримінальний кодекс УРСР, в Особливій частині якого також не було визначено складу злочину, який ми досліджуємо [21, с. 35]. У кримінальному кодексі УРСР 1927 р. також був відсутній склад злочину, що передбачає відповідальність за приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення [22, с. 1–70].

У новому КК УРСР 1960 р. не була передбачена кримінальна відповідальність за приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення [23].

Восьмий період (з 1991 р. і до нашого часу): Україна – незалежна держава. З прийняттям сьоомою сесією Верховної Ради України 5 квітня 2001 року чинного КК України цей склад злочину, передбачений ст. 238 КК України, яка має такий зміст: «Стаття 238. Приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення

1. Приховування або умисне перекручення службовою особою відомостей про екологічний, в тому числі радіаційний, стан, який пов'язаний із забрудненням земель, водних ресурсів, атмосферного повітря, харчових продуктів і продовольчої сировини і такий, що негативно впливає на здоров'я людей, рослинний та тваринний світ, а також про стан захворюваності населення в районах з підвищеною екологічною небезпекою – караються штрафом до ста неоподатковуваних мінімум доходів громадян або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, або обмеженням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі діяння, вчинені повторно або в місцевості, оголошеній зоною надзвичайної екологічної ситуації, або такі, що спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки, – караються обмеженням волі на строк від двох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого» [24].

Аналіз функціонування того чи іншого інституту або статті Особливої частини Кримінального кодексу України у вітчизняній чи зарубіжній правових системах тих чи інших держав, а також інших нормативно-правових актів, що не відносяться до кримінального законодавства при існуванні так званих норм з бланкетними диспозиціями, дозволяє краще зрозуміти сутність відповідних норм вітчизняного законодавства, побачити прогалини у національному законодавстві. Це стосується і кримінально-правової характеристики складу злочину приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення (ст. 238 КК України).

Аналіз існуючих публікацій, які стосуються злочину, передбаченого ст. 238 КК України, свідчить, що монографічних досліджень, присвячених цій проблемі, не існує. Крім того, відсутні дослідження на рівні наукових статей у фахових виданнях України та зарубіжних наукових виданнях. Певною мірою зазначені проблеми знайшли своє відображення у підручниках, коментарях до кримінальних кодексів і в навчальних посібниках. Проте такі розробки мають фрагментарний характер і не сприяють розумінню проблеми на теоретичному

і практичному рівнях, що важливо для науки кримінального права, а також для правоохоронних органів та суду в правозастосовній їх діяльності. До цього часу не знайшли свого належного дослідження такі напрямки: 1) витоки, генеза та сучасний стан кримінальної відповідальності за приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення; 2) родовий об'єкт злочину, передбаченого ст. 238 КК України; 3) безпосередній об'єкт злочину приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення (де існує різноманіття суджень з цієї проблеми); 4) предмет злочину приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення (дослідження цієї проблеми, на наш погляд, потребує особливої уваги, оскільки предмет злочину вказує на зв'язок його з об'єктом злочину, з об'єктивною стороною, з суб'єктом і суб'єктивною стороною цього злочину). В юридичній літературі існують суттєві розбіжності стосовно предмета цього злочину. Відсутнє визначення предмета злочину, передбаченого ст. 238 КК України; 5) потребує з'ясування суб'єктивна сторона злочину приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення; 6) існують значні розбіжності щодо об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 238 КК України; 7) для кваліфікації цього злочину істотне значення має суб'єкт злочину, який чітко не визначений; 8) не знайшли в юридичних джерелах ґрунтовного аналізу проблеми відмежування злочину приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення від суміжних злочинів та аналогічного адміністративно-правового порушення; 9) не проведений порівняльно-правовий аналіз злочину, передбаченого ст. 238 КК України, з аналогічними злочинами зарубіжних держав.

Зазначені нами напрямки певною мірою вирішені в зарубіжному законодавстві (КК Республіки Польща [25], КК Республіки Болгарія [26], КК Швеції [27], КК Японії [28], КК Норвегії [29]). Однак ці питання потребують більш детального окремого дослідження, результати якого можуть бути корисними у вітчизняному законодавстві та правозастосовній практиці.

Висновки. На підставі проведеного дослідження ми прийшли до таких суджень: 1) проблеми витоків і генези кримінальної відповідальності за злочин приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення не з'ясувалися в існуючих публікаціях; 2) склад злочину, передбачений ст. 238 КК України, вперше отримав своє закріплення в чинному КК України; 3) сучасний стан проблеми свідчить, що кримінально-правова характеристика досліджуваного злочину потребує монографічного дослідження, оскільки цього потребує наука кримінального права й практика застосування цієї статті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Ожегов С.И.* Словарь русского языка: Ок. 5700 слов / Под ред. чл.-корр. АН СССР Н.Ю. Шведовой. – 19 изд., испр. – М.: Рус. яз., 1987. – 846 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.

3. Українсько-російський словник: видання четверте [В.С. Ільїн, К.П. Дорошенко, С.П. Левченко та ін.]; Відповідальний редактор Л.С. Паламарчук, Л.Г. Скришник. – К. : Изд-во «Наукова думка», 1976. – 944 с.

4. Русско-украинский словарь. – Т.1: А-М. / Под ред. С.В. Головащук. – К. : Изд-во «Наукова думка», 1968. – 700 с.

5. *Матвійчук В.К.* Кримінально-правова охорона навколишнього природного середовища (кримінально-праве та кримінологічне дослідження); / В.К. Матвійчук: Монографія. – К. : Азимут-Україна, 2005. – 464 с.

6. *Грушевський С.М.* Історія України–Руси: В 11 т., 12 кн. (Редкол.: П.С. Сохань (голова) та ін.) – К.: Наукова думка, 1991. – Т.1. – 736 с.

7. *Субтельний Орест.* Україна: Історія [перекл. з англ. Ю.І. Шевчука. Вст. ст. С.В. Кульчицького] / О. Субтельний. – К. : Либідь, 1991. – 512 с.

8. *Гришук В.К.* Методологічні засади сучасної державної кримінальної політики України / В.К. Гришук // Проблеми юридичної науки та правоохоронної практики: (Зб. наук. пр.). – К. : Укр. акад. внутр. справ, 1994. – С. 158–165.

9. Прокопий из Кесарии. Война с готами. – Кн. VII (III), гл. 14, § 22 // Памятники Русского права. / Под. ред. С.Ю. Юшкова: Сост. А.А. Зимин. – М. : Юрид. лит., 1952. – Вып. 1. – 287 с.

10. *Фроянов И.Я.* Киевская Русь. Очерки социально–политической истории / И.Я.Фроянов – Л. : Из-во ЛГУ, 1980. – 325 с.

11. *Греков Б.Д.* Киевская Русь / Б.Д. Греков – М. : Госполитиздат, 1953. – 568 с.

12. *Мунтян В.Л.* Правова охорона природи Української РСР / В.Л. Мунтян – К.: Вид-во Київського державного університету, 1966. – 103 с.

13. Российское законодательство X–XX веков: В 9 т. – Т. 2: Законодательство периода образования и укрепления Русского централизованного государства. – М.: Юрид. лит., 1985. – 520 с.

14. Соборное Уложение 1649 г. // Российское законодательство X–XX веков: В 9 т. – Т.3: Акты земских соборов. / отв. ред. тома док. ист. наук А.Г. Маньков / под общ. ред. д.ю.н., проф. О.И. Чистякова. – М.: Юрид. лит., 1985. – 512 с.

15. Российское законодательство X – XX веков: В 9 т. – Т.4: Законодательство периода становления абсолютизма / [отв. ред. тома док. ист. наук А.Г. Маньков] / Под общ. ред. д.ю.н., проф. О.И. Чистякова. – М. : Юрид. лит., 1986. – 313 с.

16. Российское законодательство X–XX веков: В 9 т. – Т.5: Законодательство периода расцвета абсолютизма / [отв. ред. тома Е.И. Индова]. / под общ. ред. д.ю.н., проф. О.И. Чистякова. – М. : Юрид. лит., 1987. – 527 с.

17. *Ткач А.П.* Історія кодифікації дореволюційного права України / А.П. Ткач. – К. : Вид-во Київського ун-ту, 1968. – 170 с.

18. *Січинський В.* Чужинці про Україну / В. Січинський. – Львів: Фірма «Довіра», 1992. – 193 с.

19. Уголовное Уложение 1903 г. – СПб.: Сенатская типография, 1903. – 598 с.

20. Уголовный кодекс РСФСР 1922 г. // История права. Сер. «Юриспруденция»: Учебное пособие. – Вып. 13 / Сост. Р.Л. Хачатуров. – Тольятти, 2000. – С. 3–40.

21. Уголовный кодекс УССР. 1922 г. – Харьков: «Типография Виконспылки». – № 879. – Издание Наркомюста УССР, 1922. – 35 с.

22. Уголовный кодекс УССР, 1927 г. – М. : Государственное издательство юридической литературы, 1950. – 70 с.

23. Про затвердження Кримінального кодексу Української РСР: Закон Української РСР від 28 грудня 1960 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1961. – № 2. – Ст. 14.

24. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.

25. The Polish Penal Code / edited by candidate of law, assistant professor A I Lukashov, and D j, prof N F Kuznetsova introduction by candidate of law, assistant professor A I Luka-shov and candidate of law E A Sarkisova, translated from Polish by D A Barilovitch. – St Petersburg: "Yundicheskyy Centei Press», 2001. – 234 p.

26. The Bulgarian Penal Code / edited by candidate of Law, assistant professor A.I. Lukashov; introduction by Y.I. Aidarov. – St. Petersburg: "Yuridicheskyy Center – Press", 2001. – 298 p.

27. The Swiss Penal Code / Preface by a member of the Council of Federation the Federal Assembly of the RF. N. Volkov; edited, translated from German, and introduction by Candidate of Law A.V. Serebrennikova. – St. Petersburg: "Yuridicheskyy Center – Press", 2002. – 366 p.

28. THE JAPANESE PENAL CODE / Edited and introduction by Doctor of Law, prof. A.I. Korobeev. – St. Petersburg: "Yuridicheskyy Center – Press", 2002. – 226 p.

29. Criminal Legislation of Norway / Edited and introductory article by Doctor of Law, professor Yn. V. Golik; translated from Norwegian A.V. Zhmenya. – St. Petersburg: "Yuridicheskyy Center – Press", 2002. – 366 p.

REFERENCES

1. Ozhegov S.I. Slovar' russkogo jazyka: Ok. 5700 slov / Pod red. chl-korr. AN SSSR N.Ju. Shvedovoj. – 19 izd., ispr. – M. : Rus. jaz., 1987. - 846 s.

2. Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainsoi movy (z dod. i dopov.) / [uklad. i holov. red. V.T. Busel]. – K. : Irpin: VTF «Perun», 2005. – 1728 s.

3. Ukrainsko-rosiiskyy slovnyk: vydannia chetverte [V.S. Ilin, K.P. Doroshenko, S.P. Levchenko ta in.]; Vidpovidalnyi redaktor L.S. Palamarchuk, L.H. Skrypnyk. – K. : Izd-vo «Naukova dumka», 1976. – 944 s.

4. Russko-ukrainskij slovar'. – T.1: A-M. / Pod red. C.B. Golovashhuk. – K. : Izd-vo «Naukova dumka», 1968. – 700 s.

5. *Matviichuk V.K.* Kryminalno-pravova okhrona navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha (kryminalno-pravove ta kryminolohichne doslidzhennia); / V.K. Matviichuk: Monohrafiia. – K. : Azymut-Ukraina, 2005. – 464 s.

6. *Hrushevskyy S.M.* Istoriiia Ukrainy–Rusy: V 11 t., 12 kn. (Redkol.: P.S. Sokhan (holova) ta in.) – K.: Naukova dumka, 1991. – T. 1. – 736 s.

7. *Subtelnyi Orest.* Ukraina: Istoriiia [perekl. z anhll. Iu.I. Shevchuka. Vst. st. S.V. Kulchytskoho] / O. Subtelnyi. – K. : Lybid, 1991. – 512 p.

8. *Hryshchuk V.K.* Metodolohichni zasady suchasnoi derzhavnoi kryminalnoi polityky Ukrainy / V.K. Hryshchuk // Problemy yurydychnoi nauky ta pravookhronnoi praktyky: (Zb. nauk. pr.). – K. : Ukr. akad. vnutr. sprav, 1994. – S. 158–165.

9. Prokopij iz Kesarii. Vojna s gotami. – Kn. VII (III), gl. 14, § 22 // Pamjatniki Russkogo prava. / Pod. red. S.Ju. Jushkova: Sost. A.A. Zimin. – M. : Jurid. lit., 1952. – Vyp. 1. – 287 s.

10. *Frojanov I.Ja.* Kievskaja Rus'. Ocherki social'no-politicheskoi istorii / I.Ja. Frojanov – L. : Iz-vo LGU, 1980. – 325 s.

11. *Grekov B.D.* Kievskaja Rus' / B.D. Grekov – M. : Gospolizdat, 1953. – 568 s.

12. *Muntian V.L.* Pravova okhorona pryrody Ukrainskoi RSR / V.L. Muntian – K. : Vyd-vo Kyivskoho derzhavnogo universytetu, 1966. – 103 s.

13. Rossijskoe zakonodatel'stvo X–XX vekov: V 9 t. – T.2: Zakonodatel'stvo perioda obrazovaniya i ukrepleniya Russkogo centralizovannogo gosudarstva. – M. : Jurid. lit., 1985. – 520 s.

14. Sobornoe Ulozhenie 1649 g. // Rossijskoe zakonodatel'stvo X–XX vekav: V 9 t. – T. 3: Akty zemskih soborov. / otv. red. toma dok. ist. nauk A.G. Man'kov / pod obshh. red. d.ju.n., prof. O.I. Chistjakova. – M. : Jurid. lit., 1985. – 512 s.

15. Rossijskoe zakonodatel'stvo X – XX vekov: V 9 t. – T.4: Zakonodatel'stvo perioda stanovleniya absoljutizma / [otv. red. toma dok. ist. nauk A.G. Man'kov] / Pod obshh. red. d.ju.n., prof. O.I. Chistjakova. – M. : Jurid. lit., 1986. – 313 s.

16. Rossijskoe zakonodatel'stvo X-XX vekov: V 9 t. – T.5: Zakonodatel'stvo perioda rascveta absoljutizma / [otv. red. toma E.I. Indova]. / pod obshh. red. d.ju.n., prof. O.I. Chistjakova. – M. : Jurid. lit., 1987. – 527 s.

17. *Tkach A.P.* Istoriia kodyfikatsii dorevoliutsiinoho prava Ukrainy / A.P. Tkach. – K. : Vyd-vo Kyivskoho un-tu, 1968. – 170 s.

18. *Sichynskyyi V.* Chuzhyntsi pro Ukrainu / V. Sichynskyyi. – Lviv: Firma «Dovira», 1992. – 193 s.

19. Ugolovnoe Ulozhenie 1903 g. – SPb.: Senatskaja tipografija, 1903. – 598 s.

20. Ugolovnyj kodeks RSFSR 1922 g. // Istoriya prava. Ser. «Jurisprudencija»: Uchebnoe posobie. – Vyp. 13 / Sost. R.L. Hachaturov. – Tol'jatti, 2000. – S. 3–40.

21. Ugolovnyj kodeks USSR. 1922 g. – Har'kov: «Tipografija Vikonspylki». – № 879. – Izdanie Narkomjusta USSR, 1922. – 35 s.

22. Ugolovnij kodeks USSR, 1927 g. – M.: Gosudarstvennoe izdatel'stvo juridicheskoy literaturi, 1950. – 70 s.

23. Pro zatverdzhennia Kryminalnoho kodeksu Ukrainskoi RSR: Zakon Ukrainskoi RSR vid 28 hrudnia 1960 r. // Vidomosti Verkhovnoi Rady URSR. – 1961. – № 2. – St. 14.

24. Kryminalnyi kodeks Ukrainy vid 5 kvitnia 2001 r. // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2001. – № 25–26. – St. 131.

25. The Polish Penal Code / edited by candidate of law, assistant professor A 1 Lukashov, and D j, prof N F Kuznetsova introduction by candidate of law, assistant professor A I Lukashov and candidate of law E A Sarkisova, translated from Polish by D A Barilovitch. – St Petersburg: "Yuridicheskyye Tsentri Press", 2001. – 234 p.

26. The Bulgarian Penal Code / edited by candidate of Law, assistant professor A.I. Lukashov; introduction by Y.I. Aidarov. – St. Petersburg: "Yuridicheskyye Tsentri Press", 2001. – 298 p.

27. The Swiss Penal Code / Preface by a member of the Council of Federation the Federal Assembly of the RF. N. Volkov; edited, translated from German, and introduction by Candidate of Law A.V. Serebrennikova. – St. Petersburg: "Yuridicheskyye Tsentri Press", 2002. – 366 p.

28. THE JAPANESE PENAL CODE / Edited and introduction by Doctor of Law, prof. A.I. Korobeev. – St. Petersburg: "Yuridicheskyye Tsentri Press", 2002. – 226 p.

29. Criminal Legislation of Norway / Edited and introductory article by Doctor of Law, professor Yn. V. Golik; translated from Norwegian A.V. Zhmenya. – St. Petersburg: "Yuridicheskyye Tsentri Press", 2002. – 366 p.

Савенкова Т.Г. Витоки, історія кримінальної відповідальності за приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення і сучасний стан проблеми

У статті проведено дослідження витоків і генези кримінальної відповідальності за злочин, передбачений статтею 238 Кримінального кодексу України. Запропоновано періодизацію історії розвитку кримінальної відповідальності за вказаний злочин. Проаналізовано сучасний стан кримінальної відповідальності за приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення та окреслено коло невирішених до сьогодні проблем.

Ключові слова: *витоки, історія, кримінальна відповідальність, приховування, перекручення, відомості, екологічний стан, захворюваність населення.*

Савенкова Т.Г. Истоки, история уголовной ответственности за сокрытие или искажение сведений об экологическом состоянии или заболеваемости населения и состояние проблемы на современном этапе

В статье проведено исследование истоков и генезиса уголовной ответственности за преступление, предусмотренное статьей 238 Уголовного кодекса Украины. Предложена периодизация истории развития уголовной ответственности за указанное преступление. Проанализировано современное состояние уголовной ответственности за сокрытие или искажение сведений об экологическом состоянии или заболеваемости населения и очерчен круг нерешенных до сегодня проблем.

Ключевые слова: *истоки, история, уголовная ответственность, сокрытие, искажение, сведения, экологическое состояние, заболеваемость населения.*

Savenkova T. The Origins, History of Criminal Responsibility for Hiding or Misrepresentation of Records about Ecological State or the Incidence of a Disease and the Current State of the Problem

In this article the origins and history of criminal responsibility for the crime under the Article 238 of the Criminal Code of Ukraine are researched. The periodization of the history of development of criminal responsibility for the mentioned crime is suggested. The current state of criminal responsibility for hiding or misrepresentation of records about ecological state or the incidence of a disease is analyzed; the range of unsolved problems is stated.

Keywords: *Origins; History; Criminal Responsibility; Hiding of Records; Misrepresentation of Records; Ecological State; Incidence of a Disease*

Стаття надійшла до редакції 22.07.2016